

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНинг
ҚАРОРИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КАБИНЕТА МИНИСТРОВ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

12 февраль 2018 й.г.

№ 106

Тошкент ш. – г. Ташкент

**“Ўзпахтасаноат” акциядорлик жамияти корхоналарида
ишлиб чиқарилган пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китоблар
механизмини такомиллаштириш тўғрисида**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Пахтачилик тармоғини бошқариш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2017 йил 28 ноябрдаги ПҚ-3408-сон ҳамда “2018 йилнинг январь-августида 2017 йил пахта ҳосилидан пахта толасини ишлиб чиқариш ва етказиб беришнинг асосий кўрсаткичлари тўғрисида” 2018 йил 18 январдаги ПҚ-3483-сон қарорлари ижросини таъминлаш, пахта толасини сотиш механизмини янада такомиллаштириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қиласиди:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Мамлакат иқтисодиётининг тармоқларини талаб юқори бўлган маҳсулот ва хомашё турлари билан барқарор таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида” 2018 йил 17 январдаги ПҚ-3479-сон қарорига мувофиқ пахта толасини сотишнинг қуидаги тартиби белгиланганлиги маълумот учун қабул қилинсин:

пахта толаси уни қайта ишлаш бўйича ишлиб чиқариш қувватларига эга бўлган маҳаллий тўқимачилик корхоналарига – биржা савдолари орқали;

“Давлат белгиси” ДИЧБ, “Ўзпахтасаноат” АЖ, Ўзбекистон кўрлар жамияти корхоналарига ва Ўзбекистон Республикаси Ички ишилар вазирлигининг Жазони ижро этиш бош бошқармаси муассасаларига – технологик эҳтиёж ва мавжуд ишлиб чиқариш қувватлари доирасида тўғридан-тўғри шартномалар бўйича сотилади.

2. Белгилаб қўйилсинки:

“Ўзпахтасаноат” АЖ корхоналарида ишлиб чиқарилган пахта толаси экспортга хорижий валютада норезидентларга биржা савдолари орқали ва тўғридан-тўғри контрактлар бўйича сотилади;

“Ўзпахтасаноат” АЖ корхоналарида ишлиб чиқарилган пахта толасини сақлаш ҳамда экспортга ва республика ташкилотларига етказиб бериш фақат пахта терминаллари орқали амалга оширилади;

хорижий харидорлар ҳамда республика ташкилотлари томонидан пахта толасини сифати ва оғирлиги бўйича якуний қабул қилиб олиш пахта терминалларида амалга оширилади.

3.Куйидагилар:

Пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китоб қилиш тартиби түғрисидаги низом 1-иловага мувофиқ;

Пахта толасини биржа савдоларида сотиш тартиби түғрисидаги низом 2-иловага мувофиқ тасдиқлансан ин ва у 2018 йил 1 апрелдан бошлаб амалга кирилсін;

Пахта толасини сертификатлаш ва тортиш тартиби түғрисидаги низом 3-иловага мувофиқ тасдиқлансан ин.

4. Белгилаб қўйилсинки:

ушбу карор кучга киргунгача “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан пахта толасини экспортга ва республика ташкилотларига сотиш бўйича тузилган контрактлар (шартномалар) улар тузилган вақтда амалда бўлган қонун хужжатларига ва контрактлар (шартномалар) мажбуриятларига мувофиқ бажарилиши шарт;

Пахта толасини биржа савдоларида сотиш тартиби түғрисидаги низом кучга киргунгача пахта толаси уни қайта ишлаб чиқариш қувватларига эга бўлган маҳаллий тўқимачилик корхоналарига “Ўзпахтасаноат” АЖ билан тузилган тўғридан-тўғри шартномалар бўйича етказиб берилади.

5. Пахта толасини биржа савдоларида миллий валютага сотиш маҳаллий тўқимачилик корхоналари томонидан юз фоиз олдиндан тўлов асосида амалга оширилиши маълумот учун қабул қилинсан ин.

Тижорат банкларига биржа савдоларида пахта толаси сотиб олишни молиялаштириш учун тўқимачилик корхоналарига револьвер асосида қайта тикланадиган кредит линиялари очиш тавсия этилсин.

6. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси, “Ўзпахтасаноат” АЖ, “Ўзстандарт” агентлиги пахта толасини сотища ва ҳисоб-китобларда ушбу қарорда белгиланган талабларга ҳамда амалдаги қонун хужжатларига қатъий риоя қилсинлар.

7. “Ўзпахтасаноат” АЖ ва “Ўзбекистон темир йўллари” АЖ пахта тозалаш саноати корхоналарида, пахта терминалларида, шунингдек, пахта толасини темир йўл орқали ташища ёнғин хавфсизлиги ҳолати юзасидан катъий назоратни таъминласинлар.

8. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринbosарлари Н.С.Отажонов ва З.Т. Мирзаев, “Ўзтўқимачиликсаноат” уюшмаси, “Ўзпахтаёғ” АЖ, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари билан биргаликда ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжларини етарли ҳажмдаги сифатли хомашё билан таъминлаш мақсадида пахта хомашёсини стишириш, шу жумладан, уни йиғиб-териб олиш ва тозалаш жараёнида пахта тозалаш корхоналари ва ёғ-мой корхоналарининг манфаатдорлигини янада ошириш бўйича тизимли чоралар кўрсинлар.

9. Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг 4-иловага мувофиқ баъзи қарорлари 2018 йил 1 апрелдан бошлаб ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

10. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, манфаатдор вазирликлар ва идоралар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги билан биргаликда ўзлари қабул қилган норматив-хуқуқий ҳужжатларни бир ой муддатда ушбу қарорга мувофиқлаштирсинлар.

11. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари – “Ўзагротехсаноатхолдинг” АЖ бошқаруви раиси Н.С.Отажонов ва “Ўзпахтасаноат” АЖ бошқаруви раиси А.И.Максудов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Бош вазири

А. Арипов

Вазирлар Маҳкамасининг
2018 йил 12 февралдаги
106-сон қарорига
1-илова

Пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китоб қилиш тартиби тўғрисида НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом пахта толасини сотиш ҳамда ҳисоб-китоб қилиш тартиби ва механизмини белгилайди.

“Ўзпахтасаноат” АЖ ва пахта тозалаш корхоналари ўртасида пахта толаси учун ҳисоб-китоблар ушбу Низомга 1-иловага мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

2. Ушбу Низомда қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

етказиб берувчилар – “Ўзпахтасаноат” АЖ таркибига кирадиган пахта тозалаш корхоналари;

EXW – «Франко завод» – ex works – маҳсулот шартномада кўрсатилган етказиб берувчининг омборидан “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан олиб кетилади;

CFR – Узок Шарк – cost and freight – маҳсулот шартномада кўрсатилган харидорнинг портигача етказиб берилади, бунда асосий ташишдаги суғурта, тушириш ва қайта ортиш хизматлари ҳақи харидор томонидан тўланади;

“A” индекси – халқаро пахта биржасининг ўртacha қийматида аниқланадиган, бир фунт оғирлигига цент қийматида белгиланадиган пахта толасининг нархи;

“Cotton Outlook” бюллетени – Халқаро пахта уюшмасининг нашри, бунда халқаро трейдерлар (сотувчилар), якуний харидорлар ва пахта толаси ишлаб чиқарувчилардан ўтказиладиган сўровномага асосан экспорт қилувчи турли мамлакатлар пахта толасининг кунлик нархи белгиланади;

Ўзбекистон компоненти – Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган ва сотиладиган пахта толасининг котировкаси номи;

ц/ф – 1 фунт (453,59 граммга teng бўлган оғирлик ўлчови) оғирлиқдаги пахта толасининг цент қийматидаги нархи белгиси;

3. Етказиб берувчилар томонидан ишлаб чиқарилган пахта толаси улар ўртасида тузилган воситачилик шартномасига мувофиқ уни пахта терминалларига (кейинги ўринларда терминаллар деб аталади) етказган ҳолда “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан сотилади.

4. Пахта толасини етказиб бериш ва ишлаб чиқариш тўғрисида тасдиқланган топшириққа мувофиқ “Давлат белгиси” ДИЧБ, “Ўзпахтасаноат” АЖ ва Ўзбекистон кўрлар жамияти корхоналари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг Жазони ижро этиш бош бошқармаси муассасаларига пахта толаси, сотиш билан боғлиқ харажатларни ва воситачилик ҳақини ҳисобга олган ҳолда, улгуржи

прейскурант нархи бўйича миллий валютада “Ўзпахтасаноат” АЖ билан тузиладиган тўғридан-тўғри контрактлар (шартномалар) бўйича сотилади.

5. “Ўзпахтасаноат” АЖ учун пахта толасини сотиш бўйича умумий белгиланган солиқларни тўловчи комиссиронер тўловчи сифатида Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети ва давлат мақсадли жамғармаларига солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш тартиби қўлланилади.

6. Етказиб берувчилар ва “Ўзпахтасаноат” АЖ ўртасидаги пахта толасини сотиш бўйича ўзаро муносабатлар ушбу Низом, бошқа қонун ҳужжатлари ва икки томонлама воситачилик шартномалари билан тартибга солинади.

2-боб. Пахта толасига нарх белгилаш тартиби

7. Воситачилик шартномаси шартларига мувофиқ “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан етказиб берувчиларга ҳақ тўлаш жаҳон бозоридаги конъюнктурадан қатъи назар EXW – “Франко завод” шартларида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланган прейскурант улгуржи нарх бўйича миллий валютада амалга оширилади.

“Ўзпахтасаноат” АЖнинг воситачилик ҳаки сотиладиган пахта толаси қийматидан 1 фоизни (ҚҚС ҳисобга олинмасдан) ташкил қиласди.

8. “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан экспортга сотиладиган пахта толасига нархлар “Cotton Outlook” бюллетенида эълон қилинадиган “A” индекси ва унинг Ўзбекистон компоненти котировкаларининг ўртacha миқдоридан, Ўзбекистон компоненти эълон қилинмаганда эса - “A” индекс + 3,0 ц/ф котировкасидан келиб чиқиб, CFR – Узоқ Шарқ портлари шартларида “Биринчи” навли, “Ўрта” классли, 4 типли, 36 кодли (базис нарх) пахта толасининг 1 тоннаси учун белгиланади. Мазкур нархлардан келиб чиқиб ушбу Низомга 2-иловага мувофиқ бошқа навлар, класслар, кодларнинг нархлари аниқланади. Нархларни белгилаш тартиби, тўлаш ва етказиб бериш шартлари пахта толасининг экспорт контрактлари (шартномалари)да белгиланади.

9. Пахта толасини сотиш бўйича “Ўзпахтасаноат” АЖнинг харажатлари қўйидагиларни ўз ичига олади:

сугурталаш (ташишда ва саклашда) бўйича харажатлар, етказиб берувчи омборидан ташиш, тушириш, терминалда пахта толасини сақлаш, уни харидорга юклаб жўнатиш, CFR - Узоқ шарқ портлари шартларида етказиш (жумладан фитосанитария сертификати бериш ва республика ҳудудида ҳарбий қўриқлаш ва транспорт-экспедиторлик хизматлари бўйича тўловлар), фумигация хизматлари, CFR - Узоқ Шарқ портлари шартларида етказиб беришда - портлар томонидан белгиланган, портларда норматив муддатларда сақлаш хизмати;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган тарифлар бўйича пахта толасини сертификатлаш ва ўлчаш бўйича харажатлар;

пахта толасини декларациялаш ва божхонада расмийлаштириш харажатлари;

банк харажатлари (кафолатлар, маблағларни ўтказганлик учун банк комиссиялари, жўнатиш ҳужжатларини текшириш ва бошқа харажатлар, шу жумладан, банк кредитлари бўйича фоизларни тўлаш харажатлари), шунингдек, Ўзбекистон

Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг давлат харири ва қишлоқ хўжалигини техника билан жиҳозлашни мақсадли молиялаштириш жамғармаси (кейинги ўринларда Жамғарма деб аталади) ва унинг молиявий агентининг, етказиб берувчилар билан ҳисоб-китоб қилиш учун олинадиган қарз маблағлари харажатлари;

“Ўзпахтасаноат” АЖнинг воситачилик ҳақи.

Пахта толасини сотиш билан боғлиқ харажатларни чегириш ҳар бир нав, класс, тур ва код аниқлангандан сўнг амалга оширилади.

10. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Иктисадиёт вазирлиги ва “Ўзпахтасаноат” АЖ билан биргаликда ҳар йили 1 августга қадар пахта толасини экспортга ва республика ташкилотларига сотиш бўйича “Ўзпахтасаноат” АЖ харажатларининг чекланган миқдори ҳисоблаб чиқилади ва тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритилади. Бунда ҳақиқатда етказилган заарга боғлиқ ҳолда тасдиқланган чекланган миқдорлар доирасида харажатларнинг алоҳида моддаларини ошириб, бошқа харажат моддаларини қисқартиришга йўл қўйилади.

11. “Cotton Outlook” бюллетенида эълон қилинадиган пахта толасига жаҳон нархлари (“A” индекси ва унинг Ўзбекистон компоненти котировкаларининг ўртача миқдори CFR – Узоқ Шарқ портлари шартларида) амалда бўлган даврда тасдиқланган прейскурант улгуржи нархлар паст бўлганда пахта толасини етказиши ва ишлаб чиқариш тўғрисида тасдиқланган топшириқда назарда тутилган параметрлардан ошмайдиган ҳажмларда амалга оширилади.

12. Пахта толаси учун жаҳон нархларининг амалда бўлиш даврларида:

тасдиқланган улгуржи прейскурант нархлардан паст даражада бўлганда, қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олган ҳолда, республика ташкилотлари учун пахта толасини сотишда пахта тозалаш заводлари, амалда юклаб жўнатиш кунида ҳақиқатда юзага келган жаҳон нархларидан келиб чиқиб, қўйидаги: жаҳон нархи, чегиришни (10 фоиз) ҳисобга олган ҳолда 20/120 га кўпайтирилган формула бўйича белгиланган миқдордаги чегиришни ҳисобга олган ҳолда қўшилган қиймат солиғини ҳисоблайдилар (қўшилган қиймат солиғи = 10 фоиз чегириш ҳисобга олинган жаҳон нархи x 20/120);

тасдиқланган улгуржи прейскурант нархлардан юкори бўлган даврда республика ташкилотларига сотишда қўшилган қиймат солиғи ҳисобга олинган ҳолда прейскурант улгуржи нархдан келиб чиқиб қўшилган қиймат солиғи ҳисобланади.

3-боб. Пахта толасини юклаб жўнатиш ва ҳисоб-китоб қилиш тартиби

13. Пахта толаси терминалларга EXW – “Франко завод” шартларда етказилади.

Терминаллар “Ўзпахтасаноат” АЖнинг жўнатиш йўриқномаларидан қатъи назар, пахта толасини ташиш, масъул сақлашга тўсиқсиз қабул қилиш, маҳсулот қабул килингандан у экспортга ёки республика ташкилотларига қадар етказилгунгача мажбурий суғурталашни амалга оширадилар.

Пахта толасини терминалгача ташиш ва суғурталаш бўйича харажатлар пахта толасини сотишдан олинган маблағлар ҳисобидан “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан қопланади.

14. Пахта толаси сифати ва массаси “Ўзстандарт” агентлиги ваколатли бўлинмасининг мувофиқлик сертификатида (инспекция далолатномасида) кўрсатилган кўрсаткичларга мувофик бўлмаганда, мазкур масала бўйича келишмовчиликлар унинг вакилини жалб қилган ҳолда ҳал қилинади. Толанинг сифати ва массаси бўйича келишмовчиликлар тасдиқланганда, бу билан боғлик барча қўшимча харажатлар “Ўзстандарт” агентлигининг ваколатли бўлинмаси ҳисобига киритилади, етказиб берувчи, “Ўзпахтасаноат” АЖ ва харидор ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар далолатномалар кўриб чиқилганидан кейин 5 кун муддатда мазкур партиянинг ҳақиқатдаги сифати ва массаси асосида амалга оширилади.

15. Муайян йил ҳосили бўйича ўзаро солиштирма далолатномалари тегишли йил пахта толасини юклаб жўннатиш тугагандан сўнг 30 кун мобайнида тузилади.

Ҳосил бўйича якуний ҳисоб-китоблар тузилган шартномаларга мувофиқ муддат мобайнида амалга оширилади.

Муайян йил ҳосили бўйича пахта толасини сотиш якунлари бўйича жаҳон ва ички нархлар ўртасидаги салбий фарқ ҳосил бўлган тақдирда “Ўзпахтасаноат” АЖ кейинги йил 31 октябрга қадар ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун салбий фарқ суммасининг якуний ҳисоб-китобини ишлаб чиқади ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига тақдим этади.

Қопланадиган салбий фарқ суммасини ҳисоблашда мазкур Низомнинг 9-бандини ҳисобга олиб чекланган харажатлардан ошган қисм ва мазкур Низомда назарда тутилмаган харажатлар ҳисобдан чиқарилади.

16. “Ўзпахтасаноат” АЖ етказиб берувчилар билан ҳисоб-китобларни пахта толасини сотиш контрактлари бўйича тушган маблағлар, қарз маблағлари, шунингдек, салбий фарқни қоплашга ажратилган маблағлар ва қонун хужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан амалга оширади.

17. “Ўзпахтасаноат” АЖ пахта толасини ишлаб чиқариш ва етказиб бериш бўйича тасдиқланган топшириқ параметрларига мувофиқ пахта толасини сотишни амалга оширади.

Пахта толасининг жаҳон нархлари:

тасдиқланган прейскурант улгуржи нархларидан паст бўлган даврда - сотиш бўйича харажатлар ва воситачилик ҳақларини ҳисобга олган ҳолда “Ўзпахтасаноат” АЖда ҳосил бўлган салбий тафовут суммаси - тугалланган контрактлар бўйича ҳисоб-китоблар асосида белгиланган тартибда Жамғарма томонидан қопланади;

тасдиқланган улгуржи прейскурант нархларидан юқори бўлган даврда – ҳар чоракда ҳисоблаб чиқиладиган сотиш бўйича харажатлар ва воситачилик ҳақларини ҳисобга олган ҳолда, шунингдек, тегишли йил ҳосили бўйича пахта толасини сотиш якунларига кўра “Ўзпахтасаноат” АЖда ҳосил бўлган ижобий тафовут суммаси - Жамғарманинг айланма маблағларини тўлдириш учун Жамғармага йўналтирилади.

4-боб. Якунловчи қоида

18. Мазкур Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун хужжатларига мувофиқ жавоб берадилар.

Пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китобларни амалга
ошириш тартиби түғрисидаги Низомга
1-илова

**"Ўзпахтасаноат" АЖ ва пахта тозалаш корхоналари ўртасида пахта толаси учун ҳисоб-китобларни амалга
ошириш**

СХЕМАСИ

Босқичлар	Тадбирлар	Масъуллар	Муддатлари
I босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ пахта тозалаш корхоналари билан кутилаётган пахта толаси хажмини сотиш бўйича воситачилик шартномаси тузади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта тозалаш корхоналари	Календарь йил бошида
II босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ пахта толасини юклаш, ғарамлаш ва саклаш юзасидан пахта терминаллари билан шартномаси тузади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта терминаллари	Календарь йил бошида
III босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ истеъмолчилар билан пахта толасини сотиш бўйича контрактлар тузади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ	Йил мобайнида
IV босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ етказиб беришга мўлжалланган пахта толаси учун, харидордан олдиндан тўловни олгандан ва валюта тушуми сотилгандан кейин, тузилган контрактлarda белгиланган микдорда пахта тозалаш корхоналарига олдиндан тўловни амалга оширади. Маблагларнинг колгани кисми харидордан тўлов олингандан ва валюта тушуми сотилгандан кейин амалда юклаб жўнатилган кундан бошлаб конунчиликда белгиланган муддатларда "Ўзпахтасаноат" АЖ томонидан пахта тозалаш корхоналарига тўланади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта тозалаш корхоналари	Шартномалар тузилгандан ва харидордан олдиндан тўлов олингандан кейин
V босқич	Пахта тозалаш корхоналари, тузилган воситачилик шартномаларига мувофиқ, пахта толасини пахта терминалларига юклаб жўнатадилар.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта тозалаш корхоналари	Пахта толаси ишлаб чиқарилган кундан бошлаб
VI босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ пахта терминалларидан пахта толасини истеъмолчиларга юклаб жўнатишни амалга оширади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта терминаллари	Тўлов амалга оширилгандан кейин
VII босқич	Пахта тозалаш корхоналари "Ўзпахтасаноат" АЖга юклаб жўнатилган пахта толаси юзасидан счет-фактуралар берадилар.	Пахта тозалаш корхоналари	Шартномада белгиланган муддатларда
VIII босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ пахта тозалаш корхоналарининг ҳисоб ракамларига пул маблағларини ўтказади.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта тозалаш корхоналари	Шартномада белгиланган муддатларда
IX босқич	"Ўзпахтасаноат" АЖ ва пахта тозалаш корхоналари хар чоракда юклаб жўнатилган пахта толаси киймати ва тўланган суммаларни ўзаро таққослашни амалга оширадилар.	"Ўзпахтасаноат" АЖ, пахта тозалаш корхоналари	Хар чоракда

Пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китоб
қилиш тартиби түғрисидаги низомга
2-илова

**Пахта толасининг навлари, класслари, типлари, нархлари
ва кодларини аниқлашда қўлланиладиган коэффициентлар**

**Навлар ва класслар бўйича пахта толаси нархини қайта ҳисоблаш
КОЭФФИЦИЕНТЛАРИ**

(база — «Биринчи» нав, «Ўрта» класс)

I нав (Биринчи)	<i>Олий</i>	1,050	II нав (Иккинчи)	<i>Олий</i>	1,020
	<i>Яхши</i>	1,040		<i>Яхши</i>	0,990
	<i>Ўрта</i>	1,000		<i>Ўрта</i>	0,955
	<i>Оддий</i>	0,965		<i>Оддий</i>	0,920
	<i>Ифлос</i>	0,925		<i>Ифлос</i>	0,880
III нав (Учинчи)	<i>Олий</i>	0,990	IV нав (Тўртинчи)	<i>Олий</i>	0,950
	<i>Яхши</i>	0,965		<i>Яхши</i>	0,850
	<i>Ўрта</i>	0,930		<i>Ўрта</i>	0,800
	<i>Оддий</i>	0,885		<i>Оддий</i>	0,750
	<i>Ифлос</i>	0,840		<i>Ифлос</i>	0,700
V нав (Бешинчи)	<i>Олий</i>	0,750			
	<i>Яхши</i>	0,650			
	<i>Ўрта</i>	0,550			
	<i>Оддий</i>	0,500			
	<i>Ифлос</i>	0,450			

**Тур ва кодлар бўйича пахта толаси нархларини қайта ҳисоблаш
КОЭФФИЦИЕНТЛАРИ**

Узун толали

Тола тури	1a	16	1	2	3
Узунлиги (дюйм)	1,11/32	1,5/16	1,9/32	1,1/4	1,7/32
Коди	43	42	41	40	39
Коэффициент	1,6080	1,4699	1,4008	1,2331	1,1147

Ўрта толали

Тола тури	1a	16	1	2	3
Узунлиги (дюйм)	1,11/32	1,5/16	1,9/32	1,1/4	1,7/32
Код	43	42	41	40	39
Коэффициент	1,0956	1,0765	1,0574	1,0383	1,0191

Тола тури	4		5		6
Узунлиги (дюйм)	1.5/32	1.1/8	1.3/32	1.1/16	1.1/32
Код	37	36	35	34	33
Коэффициент	1,0000		0,9865	0,9737	0,9618

Узун толали навдаги пахта толасини экспортга сотиш уни сотиш вақтидаги жаҳон бозори нархлар конъюнктурасига мувофиқ белгиланадиган нархлар бўйича “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан амалга оширилади. Бунда улгуржи-прейскурант ва сотиш нархи ўртасида шаклланган фарқдан (салбий ёки ижобий) мазкур Низомнинг 17-бандида назарда тутилган тартибга мувофиқ фойдаланилади.

Вазирлар Маҳкамасининг
2018 йил 12 февралдаги
106-сон қарорига
2-илова

Пахта толасини биржа савдоларида сотиш тартиби тўғрисида НИЗОМ

1-боб. Умумий коидалар

1. Мазкур Низом пахта толасини биржа савдоларида маҳаллий истеъмолчиларга сотиш тартибини белгилайди.

2. Ушбу Низомда қўйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

биржа битими – биржа томонидан рўйхатга олинган, биржа савдосининг биржада қайд этилган натижаси асосида биржа товарига доир тузилган олди-сотди шартномаси;

биржа аъзолари – биржа томонидан белгиланган тартибга мувофиқ дилер ва брокер сифатида биржа савдоларида қатнашиш ва биржа битимларини тузиш хукуқини олган юридик шахслар;

дилер – биржа битимларини ўз номидан ва ўз ҳисобидан тузувчи юридик шахс. биржа аъзоси;

брокер – мижознинг (сотувчи ёки харидорнинг) топшириғига асосан ва унинг ҳисобидан биржа битимларини тузувчи юридик шахс, биржа аъзоси;

трейдер – биржа аъзоси номидан биржа савдоларида иштирок этувчи ва ва биржа битимларини тузиш хукуқига эга биржа аъзоси ходими;

биржа савдоларининг электрон тизими (кейинги ўринларда БСЭТ деб аталади) – ластурӣ-аппарат воситалари комплексини ўз ичига олган глобал тақсимланган ахборот тизими, у аниқ вақт режимида биржа аъзоларига республиканинг исталган географик нуқтасидан масофадан туриб биржа савдоларида қатнашишни таъминлайди;

ҳисоб – китоб-клиринг палатаси (кейинги ўринларда ҲҚКП деб аталади) - биржанинг таркибий бўлинмаси, у клиринг ва биржа битимлари бўйича ўзаро ҳисоб-китоблар ўтказишни таъминлайди;

аванс – биржанинг воситачилик йигимларини, шунингдек, томонларнинг закалат пулларини ўз ичига оловчи сотувчи ва харидорлар томонидан киритиладиган молиявий маблағлар;

“Cotton Outlook” бюллетени – Халқаро пахта уюшмасининг нашри, бунда халқаро трейдерлар (сотувчилар), пировард харидорлар ва пахта толасини ишлаб чиқарувчилардан сўраб чиқиш йўли билан ҳар кунлик асосида турли мамлакатлар - экспорт килувчилар пахта толасининг нархи белгиланади;

CFR – Узоқ Шарқ портлари – cost and freight – маҳсулот шартномада кўрсатилган харидорнинг портигача етказиб берилади, бунда асосий ташишдаги сугурта, тушириш ва қайта ортиш хизматлари ҳақи харидор томонидан тўланади;

“А” индекс – халқаро пахта биржасининг ўртача қийматида аниқланадиган, бир фунти учун центларда ифодаланадиган пахта толаси нархи;

FCA - пахта термиали – free carrier – товар шартномада кўрсатилган жўнаташ термиалига буюртмачининг асосий ташувчисига етказиб берилади.

3. Биржа савдоларида пахта толасини сотиш “Ўзпахтасаноат” АЖ, пахтачилик тўқимачилик ишлаб чиқариши ва кластерлар, шунингдек, пахта толасини республикага ички бозорда сотиш учун чет элдан импорт ҳисобига олиб келадиган ташкилотлар (Ўзбекистон Республикаси резидентлари ёки норезидентлари) томонидан амалга оширилади.

4. Қайта ишлаш қувватларига эга бўлган республика тўқимачилик корхоналари биржа савдоларида пахта толаси харидорлари ҳисобланади. Ишлаб чиқариш қувватлари ҳисобга олинган ҳолда ўз маҳсулотини қайта ишлашда пахта толасидан фойдаланиш зарурлиги муносабати билан юридик шахс ташкил этган бошқа ташкилотлар ҳам харидор сифатида иштирок этишилари мумкин.

Пахта толасини қайта ишлаш қуввати мавжудлиги тўғрисида биржага туман (шаҳар) ҳокимликларининг тавсияларини тақдим этган харидорлар савдоларга кўйилади.

Тавсиялар “Ўзстандарт” агентлигини жалб этган ҳолда мавжуд ишлаб чиқариш қувватларини ўрганиш йўли билан мурожаат қилинган пайтдан бошлаб мажбурий тартибда 10 кун мобайнида берилади ва у бир йил мобайнида ҳақиқий ҳисобланади.

Тавсияларни бериш муддати тамом бўлгандан кейин, у олингунга қадар харидорнинг туман (шаҳар) ҳокимлигига мурожаат қабул қилинган сана ҳақида белги қўйилган мурожаати ва ҳокимликка юборилган ёзма билдиришнома аризада қайд этилган ишлаб чиқариш қувватлари доирасида савдоларда иштирок этиш учун асос ҳисобланади.

Бунда тавсия ўз вақтида берилмаганлиги ёки нохолисона берилганлиги оқибатлари учун тегишли ҳокимлик ва “Ўзстандарт” агентлиги жавоб беради.

5. Биржа савдолари хар куни (душанбадан жума қунигача) биржа савдоларининг электрон тизимидан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

Пахта толасини биржа савдоларида сотиш ушбу Низомга иловага мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

6. Харидорлар томонидан биржа савдоларида сотиб олинган пахта толасидан республика ташкилотларида фақат ишлаб чиқариш мақсадлари учун фойдаланилади.

2-боб. Пахта толаси ҳажмларини шакллантириш, биржа савдоларини тайёрлаш ва ўтказиш тартиби

7. Пахта толасини “Ўзпахтасаноат” АЖ томонидан биржа савдоларига қўйиш белгиланган тартибда тасдиқланган ишлаб чиқариш ва етказиб бериш ҳажмларига мувофиқ амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги “Ўзтўқимачиликсаноат” уюшмасининг таклифларини инобатга олган ҳолда белгиланган муддатларда биржа савдоларида сотиладиган пахта толасининг чораклик ва ойлик ҳажмларини белгилайди.

“Ўзпахтасаноат” АЖ келгуси ойнинг бошланишидан 10 кун олдин биржа савдоларига қўйиладиган кунлик маҳсулот ҳажми жадвалини ишлаб чиқади ва белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Хусусийлаштирилган корхоналарга қўмаклашиш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси билан келишади.

Савдоларга қўйиладиган жадвалларда биржа савдоларида сотиладиган пахта толасининг ҳажми, нави, типи ва класси кўрсатилади.

Ўзбекистон Республикаси Хусусийлаштирилган корхоналарга қўмаклашиш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси бир кун муддатда биржанинг расмий сайтига жойлаштириш учун биржага пахта толасининг биржа савдоларига қўйиладиган кунлик ҳажмлари тўғрисида тасдиқланган жадвалларни тақдим этади.

8. Пахтачилик-тўқимачилик ишлаб чиқариши ва кластерлари, шунингдек, импорт ёки ўз пахта толасини сотувчи ташкилотлар (Ўзбекистон Республикаси резидентлари ёки норезидентлари) мавжуд ҳажмлардан келиб чиқиб пахта толасини биржа савдоларга ўзлари мустақил равишда қўяди.

9. Пахта толасининг биржа савдолари намунавий биржа контрактлари асосида амалга оширилади, унда пахта терминалининг маркаси, жойлашуви, лот миқдори, пахта толасининг нави, типи, класси ва биржа товарини идентификация қилишга доир бошқа маълумотлар мажбурий тарзда акс эттирилади.

10. Биржа савдолари амалдаги қонун ҳужжатларига, биржа савдалари ва ҳисоб-китоб-клиринг хизмати қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

Биржа савдалари ва ҳисоб-китоб-клиринг хизмати қоидалари биржа, биржа аъзолари, сотувчи ва харидорлар учун мажбурий ҳисобланади.

11. Сотувчи ва харидорлар биржа савдоларида мустақил равишда биржа билан тузилган шартномага мувофиқ дилер сифатида ёки трейдер номидан брокерлар орқали мустақил иштиrok этадилар.

12. Тўланган аванс суммасига мувофиқ ҳар бир савдо бўйича сотувчи ва харидорларни савдоларга қўйиш ва улардан четлатиш, биржа савдолари голибларини аниқлаш ва биржа битимларини рўйхатдан ўтказиш ўз-ўзидан электрон биржа савдолари тизими томонидан амалга оширилади.

13. Савдога қўйилган, бироқ сотилмаган маҳсулот ҳажмлари ҳамда бекор қилинган битимлар бўйича ҳажмлар биржа савдоларига такроран қўйилади.

Пахта толасини сотувга қўйиш, шу жумладан, ушбу маҳсулотга кичик ҳажмларда эҳтиёжи бўлган корхоналарнинг ҳам сотиб олиши имконини бериши керак.

14. Пахта толаси маҳсулотларини сотувчилар томонидан етказиб бериш 100 фоиз олдиндан ҳақ тўлаш шартларида амалга оширилади.

3-боб. Маҳсулотнинг бошланғич нархларини ҳамда биржа савдолари қатнашчилари ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар ва маҳсулотни юклаб жўнатиш механизмини белгилаш

15. Базавий сифатли (“Биринчи” нав, “Ўрта” классли, 4 тип) республикада ишлаб чиқарилган пахта толаси учун бошланғич нарх ҳар куни сотувчи томонидан «A» индексининг «Cotton Outlook»да эълон қилинадиган котировкаси миқдоридан келиб чиқсан ҳолда, CFR - Узоқ Шарқ портлари шартларида биржадаги навбатдаги савдолардан олдинги кунда, 10 фоиз миқдоридаги чегириш билан белгиланади.

Бошқа навлар, класслар, типлар ва кодлар учун бошланғич нарх Пахта толасини сотиш ва хисоб-китоб килиш тартиби түгрисидаги низомга иловага мувофиқ коэффициентлар қўлланган ҳолда аниқланади.

Пахта толасининг максимал нархи биржадаги навбатдаги савдолардан олдинги кунда «А» индексининг «Cotton Outlook»да эълон қилинадиган нарх котировкаси миқдоридан, CFR - Узок Шарқ портлари шартларида белгиланадиган нархдан юқори бўлиши мумкин эмас.

Бошланғич ва максимал нархлар түгрисидаги маълумот “Ўзпахтасаноат” АЖнинг брокери томонидан савдо бошланишдан аввал БСЭТга киритилади.

16. Сотувчи ва харидор ҲҚКПдаги ўзларининг шахсий хисобваракларига аванс сифатида қўйидаги закалат пулларини киритадилар:

сотувчи - савдоларга қўйиладиган маҳсулот қийматининг 1 фоизи миқдорида;

харидор – биржа битими ning мўлжалланаётган суммасининг 1 фоизи миқдорида.

17. Харидорлар биржада аванс билан таъминланган ҳажмлардаги маҳсулотни сотиб олишга битим тузишга ҳақлидир.

18. Биржа битими электрон рўйхатга олинган кунда биржа аъзоларининг биржа сотувлари қоидасига мувофиқ биржа томонидан расмийлаштириш учун олди-сотди шартномаси тақдим этилади.

19. Харидор 5 иш куни мобайнида биржанинг иккиламчи талаб қилиб олгунча депозит ҳисоб рақамига тузилган биржа битимиға мувофиқ молиявий мажбуриятларни тўлиқ қоплаш учун маблағлар ўтказиши шарт.

20. ҲҚКП олди-сотди шартномасига мувофиқ маблағлар тўлиқ тушгандан кейин бир иш кунида сотувчининг шахсий кабинетига тўланган битимлар түгрисида реестрни тақдим этиши шарт.

21. Сотувчи ҲҚКПдан сотиб олувчи томонидан маҳсулот қиймати учун 100 фоиз маблағлар тушганлиги түгрисида маълумотни олгандан кейин маҳсулотни харидорга 3 иш куни мобайнида пахта терминалининг FCA шартларида етказиб беради.

Маҳсулот терминалда берилгандан кейин сотувчи ва харидор рўйхатдан ўтказилган биржа битими бўйича маҳсулотни топшириш - қабул қилиш түгрисида далолатнома тузадилар.

22. Харидорга маҳсулотни топшириш - қабул қилиш (юклаб жўнатиш) сотувчининг билдиришномалари бўйича терминаллардан биржа битимларида назарда тутилган ҳажм ва муддатларга мувофиқ амалга оширилади.

Маҳсулотни сертификатлаш, терминалнинг маҳсулотни саклаш, юклаб жўнатиш ва топшириш-қабул қилиш далолатномаси имзолангунгача амалга оширилган бошқа хизматлари билан боғлиқ харажатлар харидор томонидан тўланади.

Терминалнинг саклаш, транспорт агентига юклаш бўйича қўмаклашиш, юклаб жўнатиш ва топшириш-қабул қилиш түгрисидаги далолатнома имзолангандан кейин амалга ошириладиган бошқа ишлар билан боғлиқ хизматлари харажатлари харидор томонидан тўланади.

Ушбу Низомда назарда тутилган пул маблағларини ўтказиш билан боғлиқ харажатлар сотувчи банкида - сотувчи томонидан, харидор банкида - харидор томонидан амалга оширилади.

23. Биржа ўзининг расмий веб-сайтида ҳар хафтада пахта толасининг ўртача биржа нархларини эълон қилиб бориши шарт.

4-боб. Якунловчи қоидалар

24. Биржа савдосини ташкил этиш, шартнома мажбуриятларини бажариш ва ХККП хизмат қўрсатиш жараёнида пайдо бўладиган баҳслар ва келишмовчиликлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

25. Ушбу Низомдан келиб чиқиб, сотувчилар ёки харидорлар томонидан ўзига юклатилган мажбуриятлар бажарилмаган тақдирда, айбдор томонидан жабрланувчи фойдасига жарима сифатида закалат пуллари ушлаб қолинади. Бунда сотувчи томонидан харидор фойдасига ундириладиган жарима миқдори шартноманинг умумий қийматидан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

26. Мазкур Низом талаблари бузилишда айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавоб берадилар.

Пахта толасини биржа савдоларида сотиш
тартиби түгрисидаги Низомга илова

Биржа савдоларида харидорларга сотиладиган пахта толаси учун хисоб-китоб қилиш

СХЕМАСИ

Вазирлар Маҳкамасининг
2018 йил 12 февралдаги
106-сон қарорига
3-илова

Пахта толасини сертификатлаш ва оғирлигини тортиб қўриш тўғрисида НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом пахта толасини экспортга ва республиканинг пахта толасини қайта ишловчи корхоналарига (кейинги ўринларда харидорлар деб аталади) етказиб беришда “Ўзстандарт” агентлигининг ваколатли бўлинмаси (кейинги ўринларда бажарувчи деб аталади) томонидан “Ўзпахтасаноат” АЖ, пахта-тўқимачилик кластерлари ва бошқа корхоналар (кейинги ўринларда буюртмачи деб аталади) буюртманомаларига мувофиқ пахта тозалаш заводларида пахта толаси сифатини тойлари бўйича баҳолаш, уни сертификатлаш ҳамда пахта тозалаш корхоналарида (кейинги ўринларда етказиб берувчи деб аталади) унинг оғирлигини тортиб қўриш тартибини белгилайди.

2. Пахта толаси мажбурий тартибда сертификатлаштирилади, ўз эҳтиёжи учун ишлаб чиқариладиган пахта толаси бундан мустасно.

3. Ушбу Низомда қуйидаги атамалар ва тушунчалардан фойдаланилади:

SITC (HVI – High Volume Instrument) - пахта толасини узунлиги, узунлиги бўйича бирхилдалиги, пишиклиги, узилиш бўйича узунлиги, микронейр, ранги ва ифлосланганлиги кўрсаткичларини ўлчайдиган Standardized Instruments for Testing of Cotton бўйича пахта толаси синовларининг стандартлаштирилган ўлчов тизими номининг қисқача ифодаланиши;

классер усули - белгиланган тартибда тасдиқланган ташқи қўриниши намуналарини таққослаш йўли билан нави ва класси бўйича пахта толасини органолептик баҳолаш, кўлда штапель қўйиш йўли билан штапель узунлигини аниқлаш;

ташқи қўриниши намуналари - белгиланган тартибда тасдиқланган пахта толасининг ранги, доғлар мавжудлиги, таркиби ва муайян нав ва классдаги пахта толаси учун хос бўлган ифлосланганлиги бўйича сифат тавсифларининг йигиндисидан иборат бўлган намуналар.

4. O‘z DSt 604 “Пахта толаси. Техник шартлар” (кейинги ўринларда O‘z DSt 604 деб аталади) мувофиқлик талабларига сертификатлаш бўйича хизматларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги бажарувчи унинг томонидан аккредитация соҳасида кўрсатилганга мувофиқ амалга оширади.

5. Бажарувчи қуйидаги ишларни амалга оширади:

пахта тозалаш заводларида унинг прессдан чиқишида ҳар қайси пахта толаси тойидан синаб қўриш учун намуналар олиш;

танлаб олинган намуналарни идентификациялаш;

намуналарни синаб қўриш учун минтақавий лабораторияга етказиб бериш;

намунани синаб қўриш;

пахта терминалларига (кейинги ўринларда терминаллар деб аталади) етказиб бериладиган пахта толаси партиясининг сифати (типи, нави) бўйича бирхилдалиги юзасидан мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш, сертификатни пахта толасини етказиб берувчига бериш;

сифати (типи, нави) бўйича бир хил пахта толаси партиясига мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш ва уни буюртмачига бериш;

етказиб берувчи билан биргаликда пахта толаси партиясидаги тойнинг оғирлигини тортиб кўриш ва тойнинг оғирлиги юзасидан далолатномани расмийлаштириш:

терминалларда пахта толаси тойининг сифати ва оғирлиги юзасидан харидор, етказиб берувчи ва буюртмачи вакиллари билан келишмовчиликларни ҳал этиш.

6. Пахта толасини сертификатлаш ва тойнинг оғирлигини тортиб кўриш бўйича хизматлар учун тўловни буюртмачи мувофиқлик сертификатини (инспекция далолатномасини) ва тойлар оғирлигини тортиб кўриш далолатномасини бериш факти бўйича бажарувчи билан икки томонлама шартномалар асосида, пахта толаси ҳажмини (партиясини) буюртмачи мулкига расмийлаштиришга кўра, бажарилган ишлар далолатномалари ва бажарувчи томонидан берилган хисоб рақамлар асосида амалга оширади.

Пахта толасини сертификатлаш бўйича хизматлар учун тўлов Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланган нархлар бўйича амалга оширилади.

Пахта толаси тойининг оғирлигини тортиб кўриш бўйича хизматлар учун тўлов Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган нархлар бўйича амалга оширилади.

2-боб. Тойдаги пахта толасини синааб кўриш учун танлаб олиш, уларни идентификация қилиш ва минтақавий лабораторияга етказиб бериш

7. Пахта толасини пахта тозалаш корхонасида пресслаш жараёнида тойнинг қаварик томонида пресс плитасига ўрнатилган маҳсус пичноқ билан кертиклар ҳосил қилинади.

8. Тойнинг кертиклар ҳосил қилинган қисмидан синааб кўриш учун намуна олиш бажарувчининг вакили томонидан амалга оширилади.

9. Синааб кўриш учун намуна олиш O'z DSt 614 "Пахта толаси. Намуна олиш усуллари"га (кейинги ўринларда O'z DSt 614 деб аталади) мувофиқ амалга оширилади. Ҳар қайси намунага той тартиб рақамининг штрихли коди билан биркадан қирқиб олинадиган купон қўйилади, у минтақа коди, пахта тозалаш корхонасининг коди, пахта корхонасидаги тойнинг изчил тартиб рақамидан иборат бўлади.

Олинган намуналарни бажарувчининг вакили полиэтилен пакетга жойлайди ёхуд қофозга ёки плёнкага ўрайди, сўнгра бажарувчининг минтақа лабораториясига ташиш учун ўралган намуналарни тартиб билан ва зич қилиб жойлайди.

Қоп намуналарнинг ташиш жараёнида бир-бири билан аралашиб кетмаслиги учун зич ҳолда жойланган бўлиши керак.

Копга ёрлик қўйилади, унда пахта тозалаш корхонасининг тартиб раками, ундан пахта толаси ишлаб чиқарилган саноат ва селекция нави ва пахта хомашёси класси, пахта толаси партиясининг тартиб раками (изчил ракамлаш тизимиға ўтгунга қадар), намуналар олинган тойининг тартиб ракамлари, намуна олинган сана, бажарувчининг имзоси қўйилган ҳолда унинг фамилияси, исми, отасининг исми кўрсатилади.

Пахта толаси ишлаб чиқарилган пахта хомашёси партиясининг тартиб раками, саноат ва селекция нави ва пахта хомашёси класси тўғрисидаги маълумотларни бажарувчига етказиб берувчи тақдим этади.

Ушбу Низомга 1-иловага* мувофиқ шакл бўйича бажарувчи вакиллари томонидан расмийлаштирилган пахта толаси намунасини олиш далолатномаси бажарувчининг вакиллари томонидан имзоланади.

10. Штрихли код қўйилган биркаларни бажарувчи ёки етказиб берувчи тайёрлайди. Изчил штрих кодлар акс этган биркалар O'z DSt 841 “Пахта толаси, пахта линти, пахта тозалаш заводларининг таркибида ўлик пахта ва калта момик мавжуд бўлган чиқиндилари. Жойлаш, маркировкалаш, ташиш ва сақлаш”га (кейинги ўринларда O'z DSt 841 деб аталади) мувофиқ кипга маҳкамланади.

11. Олинган намунани синовлар учун минтақавий лабораторияларга етказиб беришни бажарувчи амалга оширади. Намуналар жойланган қолларни минтақавий лабораторияга етказиб бергунгача уларни етказиб берувчи белгиланган тартибда пахта тозалаш корхонасида сақлайди.

12. Пахта толаси намуналари синовлардан кейин бажарувчининг лабораторияларида пахта толасининг партияси харидор томонидан узид-кесил қабул қилиб олинган ва юклаб жўнатилган вақтгача бажарувчининг лабораторияларида сақланади, лекин бу муддат мувофиқлик сертификати амал қиласидан муддатдан кўп бўлмаслиги керак. Мувофиқлик сертификатининг амал қилиш муддати тугагач намуна олиш такроран амалга оширилади. Харидор томонидан пахта толаси партиясини узил-кесил қабул қилиш ва уни юклаб жўнатишдан кейин пахта толаси намуналари бажарувчи томонидан етказиб берувчига қайтарилади.

3-боб. Пахта тозалаш заводларида пахта толаси тойининг оғирлигини тортиб кўриш

13. Пахта толасининг ҳар бир тойи оғирлигини тортиб кўриш пахта тозалаш корхонасининг пресслаш цехида етказиб берувчининг тарозиларида бажарувчи ва етказиб берувчининг вакиллари томонидан амалга оширилади.

Тойлар бўйича тортиб кўриш натижалари бўйича ушбу Низомга 2-иловага мувофиқ шакл бўйича пахта толаси тойларининг оғирлиги тўғрисида далолатнома расмийлаштирилади, у бажарувчи ва етказиб берувчининг ҳақиқий мухри билан тасдиқланади. Унинг бир нусхаси буюртмачининг вакилига берилади, етказиб берувчи тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномаси асосида счёт-сертификатни расмийлаштиради. Тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномасининг амал қилиш муддати мувофиқлик сертификатининг амал қилиш муддати тугагач тамом бўлади.

14. О‘з DSt 841га мувофиқ етказиб берувчининг пресслаш цехида фойдаланиладиган тарозилари тортиб кўришда йўл қўйиладиган кўпи билан $\pm 0,5$ кг. нуқсонли бўлиши керак (синаш шкаласининг бўлиниш бирлиги - кўпи билан 0,2 кг). Тортиб кўриш натижаси вергулдан кейин биринчи белгигача бўлган аниқлик билан ёзиб қўйилиши керак.

15. Терминалда тола партиясини назорат бўйича тортиб кўришда тойнинг ўртacha массаси $\pm 1,0$ кг. дан ортиқ микдорда фарқ қилмаса, той бўйича тортиб кўриш далолатномасида кўрсатилган тойнинг ўртacha массасидан тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномаси маълумотлари тўғри деб хисобланади. Бунда бажарувчи ва етказиб берувчининг тойлар бўйича тортиб кўриш натижалари ўзгартирилмайди.

16. Терминалда бажарувчи ва етказиб берувчининг тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномасида кўрсатилган маълумотлар билан тойнинг ўртacha массаси бўйича $\pm 1,0$ кг. дан ортиқлиги аниқланган тақдирда буюртмачи бу ҳақда маълум қилади, шундан сўнг бажарувчи ва етказиб берувчининг вакиллари харидор ёки буюртмачи вакили билан биргаликда қайта тортиб кўриш учун икки кун муддатда етиб келиши керак. Етказиб берувчи қайта тортиб кўриш далолатномалари асосида счёт-сертификатга ўзгартиришлар киритади.

Масса бўйича тафовут тасдиқланган тақдирда бажарувчи ўз хисобидан такрорий тортиб кўришни амалга оширади. Етказиб берувчи ва буюртмачи бажарувчининг пахта толасининг 100 фоиз баҳсли ҳажмини такрорий тортиб кўриш асосида тузилган далолатномалари асосида ҳақиқий массани хисобга олган ҳолда ўзаро хисоб-китобларни амалга оширади.

Масса бўйича тафовутлар тасдиқланмаган тақдирда тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномаларининг маълумотлари ўзгаришсиз қолади, қўшимча харажатлар эса буюртмачи хисобига киритилади, кейинчалик харидорнинг харажатларига ўтказилади.

17. Бажарувчининг вакили 100 фоиз қайта тортиб кўришни ўтказиш учун икки кун муддатда терминалга келмаган тақдирда, бажарувчи ушбу Низомнинг 6 - бобига мувофиқ жавобгар бўлади, харидор томонидан жалб этилган бетараф назорат қилувчи ташкилотнинг пахта толаси тойи массаси бўйича маълумотлари эса етказиб берувчи ва буюртмачи ўртасидаги ўзаро хисоб-китоблар учун якуний хисобланади.

18. Бажарувчи пахта тозалаш корхонасида ва терминалда пахта толаси тойнинг сифати ва массасини танлаб назорат қилиш ҳамда натижалар қониқарсиз бўлган тақдирда синовлар протоколининг дастлабки хужжатларини ёки бажарувчи ва етказиб берувчи томонидан тузилган тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномасини бекор қилиш хукуқига эга.

4-боб. Пахта толасини синаш

19. Пахта толасини пресслашдан олдин олинган намуналарнинг намликтининг массавий улуши синаб кўрилиши бажарувчи мутахассислари О‘з DSt 634 “Пахта толаси. Намликтининг массавий улушкини аниқлаш усуллари”га мувофиқ ушбу Низомга З-иловага мувофиқ шакл бўйича пахта тозалаш корхоналарининг синов лабораториясида амалга оширилади.

Пахта толасининг ҳар бир тойидан олинган намуналарни сиаб кўришни мутахассислар O‘z DSt 604 га мувофиқ HVI усули ва классер усули билан бажарувчининг минтақавий лабораториясида амалга оширадилар. Синашлар натижасида пахта толасининг узунлиги (типи), нави ва класси, микронейр кўрсаткичи, солиштирма узилиши кучи ва узунлиги бўйича бирхиллик индекси, шунингдек, пахта толаси намуналаридағи сифат нуқсонлари (чигит, линт, ёғ, ҳид ва шу кабилар) ва бошқа аралашмалар мавжудлиги аниқланади.

“Биринчи” (I) ва “Иккинчи” (II) ўрта толали навлар пахта толаси учун микронейр кўрсаткичи, солиштирма узилиши кучи ва узунлиги бўйича бирхиллик индекси сиаб кўрилган партиядаги барча тойларнинг ўртача кўрсаткичлар маълумотлари бўйича аниқланади.

SITC (HVI) усули ва классер усули бўйича барча маълумотлар белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилади ва бажарувчининг маълумотлари миллий базасида сакланади.

Лабораторияда пахта толасининг нави ва классини баҳолашнинг классер усулида етказиб берувчининг вакиллари иштирок этиши мумкин.

20. Пахта толаси сифатини тойлар бўйича синов натижалари ушбу Низомга 4-иловага мувофиқ шакл бўйича синовлар далолатномаси билан расмийлаштирилади. Синовлар далолатномасида, шунингдек, пахта толасининг O‘z DSt 604 талабларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақидаги маълумотлар ҳам кўрсатилади. Синовлар далолатномасида номувофиқлик бўлган тақдирда ушбу Низомга 5-илова бўйича пахта толаси сифати нуқсонлари кодлари кўрсатилади.

Бажарувчи буюртмачининг буюртманомаси бўйича унга SITC HVI тизими бўйича синалган тола партияси натижаларининг электрон кўчирмасини бериш мумкин.

Синовлар далолатномасини HVI, классер тизимида сифат назорати бўйича бўлим бошлиғи имзолайди ва бажарувчининг минтақавий лабораторияси бошлиғи тасдиқлайди.

Синовлар далолатномасининг бир нусхасини бажарувчи етказиб берувчининг вакилига беради.

5-боб. Мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш ва бериш

21. Синовлар далолатномасида кўрсатилган тойлар бўйича синовлар натижалари асосида, пахта тозалаш корхонасида етказиб берувчи ёхуд терминалда етказиб берувчи ёки буюртмачи пахта толаси партиясининг учта классигача қатнашишга қўйилган саноат ва селекция нави типи бўйича бир хил толаларни комплектлайди, комплектланган партиянинг брутто массасини ва кондицион массасини аниқлайди.

Минтақавий лаборатория комплектланган партия учун ушбу Низомга 6-иловага мувофиқ шакл бўйича пахта толаси синовлари протоколини расмийлаштиради. Синовлар протоколини бажарувчининг вакиллари имзолайдилар.

Бажарувчининг минтақавий лабораториядаги ваколатли вакили (сертификатлаш бўйича мутахассис) синовлар протоколи асосида пахта толасининг синалган партиясига учта дубликат нусхаси билан бирга мувофиқлик сертификатларини расмийлаштиради, уни белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказади ва минтақавий лаборатория муҳри (хизмат кўрсатиш белгиси) билан тасдиқлайди.

Дубликатнинг асл нусхаси ва бир нусхаси етказиб берувчининг вакилига берилади. Дубликат нусхаларининг биттаси буюртмачига юборилади, биттаси минтақавий лабораторияда қолади.

Мувофиқлик сертификати давлат тилида, рус ёхуд инглиз тилларида түлдирилади.

Сертификат рўйхатдан ўтказилган вақтдан бошлаб кучга киради. Сертификатнинг амал қилиш муддати O'z DSt 841 бўйича пахта толасини ташиш ва сақлаш шартларига риоя қилинган тақдирда 6 ойни ташкил этади.

Мувофиқлик сертификатининг ушбу амал қилиш муддати ўтгач бажарувчи сертификатлаш тартибини белгиланган тартибда амалга оширади.

22. Мувофиқлик сертификати хар бир комплектланган пахта толаси партиясига алоҳида берилади. Бунда пахта толаси партиясининг сифати ва миқдори тўғрисидаги маълумотлар ушбу Низомга 7-иловага мувофиқ шакл бўйича мувофиқлик сертификатига иловада келтирилади. Буюртмачи билан келишув бўйича мувофиқлик сертификати бир неча партия учун берилиши мумкин.

23. Пахта толаси терминалга юклаб жўнатилаётганда етказиб берувчи юклаб жўнатиш ҳужжатлари орасига мувофиқлик сертификатининг асл нусхасини ва унга иловани жойлаши шарт.

Изчил тартибда рақамлаш тизимига ўтилганда пахта толаси тойини терминалларга мувофиқлик сертификатисиз (инспекция далолатномасисиз) етказиб беринга йўл кўйилмайди.

24. Пахта толасининг бир нечта класси (кўпи билан учта) мавжуд бўлган партиясига мувофиқлик сертификатлари нусхалари хар қайси класс учун алоҳида берилиши мумкин.

25. Мувофиқлик сертификати қўйидаги ҳолатларда берilmайдi:

пахта толаси намуналарида чигит, линт, пахтани қайта ишлаш чиқитлари, ёғли тола, ортиқча нам тола, чиринди ҳиди ёки толанинг нави ва классини баҳолаш классер усули бўйича ўтказилаётган пахта толаси расмий намуналарида мавжуд бўлмаган бошқа аралашмалар бор бўлганда;

пахта толаси тегишли саноат навининг чекланган “Ифлос” классидагидан ортиқча ифлос бўлган тақдирда;

тола ёки унинг ташки кўриниши пахта толасининг этalon намунасига мувофиқ бўлмаган рангда бўлганда;

ўртacha ва узун толали пахта толаси аралаш бўлганда;

тола партиясида турли саноат навларидаги мансуб тойлар мавжуд бўлганда;

той зарур даражада маркировка қилинмаганда, жойлаштирилмаганда, ифлос бўлганда, той сиртига сув текканда, шунингдек, ушбу пахта толаси партияси учун ҳужжатлар мавжуд бўлмаганда.

26. Пахта толасининг O'z DSt 604 талабларига жавоб бермаслиги, ушбу Низомнинг 25-бандида санаб ўтилган белгилар бўйича мувофиқлик сертификати берилиши мумкин бўлмаганда бажарувчи ушбу Низомга 8-иловага мувофиқ шакл бўйича номувофиқлик ҳақидаги билдиришномани икки нусхада расмийлаштиради.

Билдиришномани бажарувчининг вакиллари имзолайди, минтақавий лаборатория муҳри (хизмат кўрсатиш белгиси) билан тасдиқлайди.

Билдиришноманинг бир нусхаси пахта тозалаш корхонаси вакилига берилади, иккинчи нусхаси минтақавий лабораторияда қолади.

Минтақавий лаборатория O'z DSt 604 талабларига жавоб бермайдиган пахта толаси мавжудлиги бўйича ахборотларни тизимлаштиради ва умумлаштиради ҳамда маълумотларни “Ўзстандарт” агентлигининг ваколатли бўлинмасига ва “Ўзпахтасаноат” АЖга беради.

27. O'z DSt 604 талабларига жавоб бермайдиган ҳар бир пахта толаси партияси синовлари натижалари юзасидан ушбу Низомга 9-иловага мувофиқ шакл бўйича пахта толасининг инспекция далолатномаси расмийлаштирилади. Уни бажарувчининг вакиллари имзолайдилар, минтақавий лаборатория бошлиғи тасдиқлайди, унга бажарувчининг минтақавий лабораторияси ҳақиқий муҳри (хизмат кўрсатиш белгиси) қўйилади.

Ташқи қўриниши (ранги ва ифлосланганлиги) бўйича тасдиқланган стандарт намуналарга мувофиқ бўлмаган пахта толаси партиясига инспекция далолатномасини расмийлаштиришда ушбу партиянинг нави ва класси уни қабул қилиб олишда харидор билан келишган ҳолда бажарувчи ва етказиб берувчи томонидан аниқланади.

Инспекция далолатномаси мувофиқлик сертификати ўрнига пахта толаси сифати тўғрисидаги хужжат ҳисобланади.

O'z DSt 604 талабларига мувофиқ бўлмаган тола учун берилган инспекция далолатномалари бажарувчи томонидан белгиланган тартибда ҳисобга олинади ва рўйхатдан ўтказилади.

28. Ўтказилган текширишлар натижаларига кўра харидор томонидан терминалда сифати ва микдори бўйича қабул қилиб олиш далолатномаси имзоланади. Харидорлар томонидан имзоланган сифати ва микдори бўйича қабул қилиб олиш далолатномалари нусхалари буюртмачилар томонидан ҳар куни бажарувчи ва етказиб берувчининг минтақавий лабораториясига берилади.

29. Буюртмачи, етказиб берувчи ёки харидор пахта толасини сертификатлаш ва тортиб кўриш натижаларидан норози бўлган тақдирда уларнинг апелляциялари амалдаги қонун хужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади.

6-боб. Бажарувчининг жавобгарлиги

30. Бажарувчи пахта толаси партиясининг ўзи синаб кўрган ҳажми бўйича унинг нави, класси, узунлиги ва микронейрини, намлиknинг масса нисбати, солишишторма узилиш кучи ва узунлик бўйича бирхиллик индексини аниқлаш юзасидан хизматлар кўрсатишда шартномавий мажбуриятларнинг зарур даражада бажарилмаганлиги учун мулкий жавобгар бўлади, қуидагилар:

тойлар ичидаги брак, пахта толасини сақлаш, етказиб бериш, терминалдан пахта тозалаш заводига қайтариш;

рекламацияларни, даъволарни қонун хужжатларига мувофиқ иқтисодий судда кўриб чиқиш билан боғлиқ харажатлар бундан мустасно.

31. Харидорнинг терминалларда тойнинг ўртача массасининг ҳақиқий тафовути $\pm 1,0$ кг. дан ортиклиги юзасидан эътиrozлари тасдикланган тақдирда, бажарувчи буюртмачига унинг тойни қайтадан тортиб кўриш бўйича хизматлари ва уларнинг нормативдан ортиқча сақлангани учун, той массасидаги тафовут қийматидан ташқари харажатларини тўлайди, шунингдек, айборд шахсларга нисбатан қонун хужжатларига мувофиқ зарур чоралар кўради.

Агар бажарувчи Ўзбекистон Республикаси терминалларида қайтадан тортиб кўришда:

тортиб кўришдаги хатолик йўл қўйиладиган $\pm 0,5$ кг. миқдоридаги нормадан ортиқча бўлган тарозилардан фойдаланилганлигини ёки той массаси, вергулдан кейинги дастлабки ўнинчи белгини ҳисобга олмасдан, килограммлардаги бутун миқдоргача яхлитлаб ёзилганлигини;

тарозилар ваколатли органларнинг текшириш тўғрисидаги гувоҳномаларига эга бўлмаганлигини;

тойлар О‘з DSt 841 стандарти бузилган ҳолда тарозида тортилганлиги, ташилганлиги ва сақланганлигини исботлаб берган тақдирда той массаси бўйича эътиrozлар қондирилмайди.

32. Харидорнинг сертификатлаш ва тортиб кўришлар натижалари юзасидан эътиrozлари тасдикланмаган тақдирда, эътиrozларни кўриб чиқиш бўйича барча харажатларни буюртмачи тўлайди, кейинчалик улар харидорларнинг ҳисоб рақамига ўтказилади.

33. Харажатларни тўлаш бўйича буюртмачи ва бажарувчи ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар қонун хужжатларида белгилangan тартибда амалга оширилади.

7-боб. Буюртмачининг жавобгарлиги

34. Буюртмачи пахта толасини терминаллардан белгилangan тартибда расмийлаштирилган мувофиқлик сертификатисиз (инспекция далолатномасисиз) терминалда тойлар бўйича тортиб кўриб далолатномасисиз ҳамда сифати ва массаси бўйича қабул қилиб олиш далолатномасисиз юклаб жўнатишга ҳақли эмас.

35. Буюртмачи харидорлар билан ўзи тузадиган контрактларда факат Ўзбекистон Республикаси худудидаги терминалларда пахта толасининг Ўзбекистон Республикаси худудида харидорнинг вакиллари томонидан қабул қилиб олинган пахта толаси партиялари бўйича, той ичидаги бракдан ташқари, сифат ва массаси юзасидан эътиroz билдиришга ҳақли эмаслиги шарти билан сифати ва массаси бўйича қабул қилиб олинишини назарда тутади.

36. Пахта толасининг той ичидаги браки бирон-бир баҳсли масалани Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарида кўриб чиқиш зарурати пайдо бўлган тақдирда, буюртмачи етказиб берувчининг мутахассисларига виза олишда кўмаклашиши керак.

37. Буюртмачи бажарувчига терминалларда доимий ваколатхона учун бино бериши керак. Пахта толасини экспорт қилиш билан боғлиқ масалаларни ўз вақтида ва дарҳол ҳал этиш мақсадида буюртмачи терминалларда бажарувчининг вакилларига терминалларга тушадиган, харидорлар қабул қилиб оладиган, терминаллардан юклаб жўнатиладиган пахта толаси партиялари ҳақида ахборот тақдим этиши керак.

38. Буюртмачи той массасини бажарувчи ва етказиб берувчи тортиб кўргандан кейин той массасини кайта текшириш учун буюртмачи томонидан жалб этиладиган инспекция компанияларидан улар кўллайдиган тарозилардаги нуқсонлар ва ваколатли органлар томонидан тарозиларнинг текширилгани тўғрисидаги гувохноманинг мавжудлиги ҳақидаги маълумотларни талаб қилишига ҳақли.

8-боб. Етказиб берувчининг жавобгарлиги

39. Етказиб берувчи:

пахта толаси тойини тортиб кўриш учун пресслаш цехида, шунингдек, О‘з DSt 841 стандарти талабларига мувофиқ бўлган пахта толаси тойини назорат тартибида тортиб кўриш учун пахта тозалаш заводининг тайёр маҳсулотларини сақлаш майдончаларида тарозилар ўрнатилишини;

тарозиларнинг тўғри ишлишини назорат қилиш учун стандарт тарози тошлари билан;

терминалларга типи ва нави бўйича бир хил, бошқа аралашмаларсиз, нохуш ҳидсиз, ортиқча намсиз ва шу каби вагон нормаси пахта толаси етказиб берилишини таъминлашга доир барча чора-тадбирлар кўрилишини;

пичноқли қурилмалар билан намуналар қирқилган жойларда тойлар идишлари қайта тикланишини;

пахта тозалаш заводлари прессларидағи пичноқ қурилмаларининг мақбул холатда бўлишини ва уларнинг ўз вақтида алмаштириб турилишини;

пахта толаси намуналарини сақлаш ва зарур хужжатларни расмийлаштириш учун бажарувчини пахта тозалаш заводида жой билан;

О‘з DSt 841 стандартига мувофиқ бўлган пахта толаси идишга жойлаштирилишини, тойлар маркировка қилинишини, ташилиши ва сақланишини таъминлаши керак.

40. Етказиб берувчи пахта толасини терминалларга белгиланган тартибида расмийлаштирилган мувофиқлик сертификатисиз (инспекция далолатномасисиз) ва тойлар бўйича тортиб кўриш далолатномасисиз юклаб жўнатишга ҳақли эмас.

Изчил рақамлаш тизимига ўтилганда пахта толаси тойларини терминалларга мувофиқлик сертификатисиз (инспекция далолатномасисиз) етказиб беришга йўл қўйилади.

41. Тойлар ичидаги брак аниқланган тақдирда етказиб берувчи ушбу ҳажмларни сотиш ва қайтариш билан боғлик барча харажатлар бўйича мулкий жавобгар бўлади.

42. Тойнинг ўртача массасидаги тафовутнинг $\pm 1,0$ кг. дан ортиқчалиги юзасидан харидорнинг буюртмачига эътиrozлари тасдиқланган тақдирда, етказиб берувчи ва буюртмачи ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар пахта толаси партиясининг ҳақиқий массаси бўйича амалга оширилади.

---

* Иловалар рус тилидаги матнда берилган.

Вазирлар Маҳкамасининг
2018 йил 12 февралдаги
106-сон қарорига
4-илова

**Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг 2018 йил 1 апрелдан
бошлаб ўз кучини йўқотган деб эътироф этилаётган баъзи қарорлари
РУЙХАТИ**

1. Вазирлар Маҳкамасининг “Пахта толасини сотиш ва ҳисоб-китоблар механизмини такомиллаштириш тўғрисида” 2016 йил 30 августдаги 286-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси КТ, 2016 й., 8-сон, 82-модда).
2. Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг айrim қарорларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш, шунингдек баъзиларини ўз кучини йўқотган деб эътироф этиш тўғрисида” 2017 йил 9 октябрдаги 810-сон қарорига 1-илованинг 31-банди.
3. Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг айrim қарорларига ўзгартиришлар киритиш, шунингдек баъзи қарорларини ўз кучини йўқотган деб эътироф этиш тўғрисида” 2018 йил 19 январдаги 34-сон қарорига 1-илованинг 37-банди.